

PARTICULARITĂȚILE FUNCȚIONALE ALE PERCEPȚIEI CA VERIGĂ INTERMEDIARĂ ÎNTRE SINTEZA PRIMARĂ A INFORMAȚIEI AFERENTE ȘI ETAPA ACCEPTĂRII PERCEPȚIVE. CLASIFICAREA PERCEPȚIILOR

Petru PAVALIUC, Alexandr CORLĂȚEANU*

** Institutul de Fiziologie și Sanocreatologie al AȘM*

Analiza literaturii științifice și a datelor proprii prin prisma sanocreatologiei privind problema în cauză [1-4] a relevat că, pornind de la conceptul sănătății psihice elaborat de academicianul T.Furdui, asemenea cercetări pot fi orientate asupra evidențierii posibilității de ameliorare a capacității de a controla propria aferență și comportamentul, de a planifica și realiza activitatea în funcție de condițiile ambiante și corespundere cu normele etico-morale și cu regulile sociale. A fost constatat că influențele senzoriale în ontogeneză joacă rolul de factori sistemo-informativi în dezvoltarea și diferențierea sanogenă a structurilor nervoase, la nivelul cărora se realizează procesele psihice, inclusiv percepția ce determină sănătatea psihică a organismului în limite sanogene.

Din opinia sanocreatologiei, percepția poate fi definită ca proces psihic prin care obiectele și fenomenele din realitate, acționând nemijlocit asupra organelor de simț, sunt reflectate în totalitatea însușirilor lor ca un întreg unitar.

Considerând cele expuse, particularitățile funcționale ale percepției sunt:

1. Plurimăsurare (pluricadentare). Evident că funcția percepției nu constă numai în recepționarea seriilor de impulsuri nervoase de neuronii centrali. După codificarea influenței factorilor ambianți în structurile centrale are loc un proces complicat de analiză și sinteză ce-i predă percepției un caracter pluricadent.

2. Organizarea, selectarea. O particularitate importantă a funcției senzoriale prezintă organizarea proceselor de selectare, analiză și sinteză a informației aferente. Creierul e capabil de a diferenția complexe de stimuli externi conectate între ele, dispune de anumit grad de organizare. El e capabil de a-i selecționa în masa de prisos a informației.

3. Transpoziția. Este o particularitate importantă a capacității senzoriale de a realiza transpoziții; de a diferenția complexe de aceeași configurații, paterne și de a le direcționa asupra complexelor de stimuli de aceeași intensitate (omogeni). Percepția totdeauna nu este o apreciere relativ absolută a stimulilor. Transpoziția permite de a recunoaște complexe de stimuli de aceeași organizare, dar de o componență diferită, ca omogeni.

4. Utilizarea experienței precedente. Scopul aparatului senzorial nu se epuizează numai prin transmiterea informației în structurile centrale, dar ca rezultat al aceluși fapt, ce numim control central: receptorii primesc indicații din sistemul central nervos. Aceste indicații despre activitatea psihică, ce conduc cu sensibilitatea receptorilor, ajunge la celulele receptoare. Senzațiile se examinează ca proces activ, la care participă atât elemente aferente, cât și eferente.

Principala particularitate a mecanismelor senzoriale și mecanismelor percepției este că acestea mai efectiv reacționează la modificările informației aferente și la acțiunea fenomenelor (evenimentelor) noi, în comparație cu fenomenele relativ unitipice din mediul ambiant.

Așadar, percepția prezintă procesul cunoașterii obiectelor și evenimentelor lumii înconjurătoare cu ajutorul simțurilor la acțiunea factorilor mediului extern. În această opinie, procesul perceptiv prezintă un proces activ al interacțiunii subiectului și obiectului sau fenomenului cu informația aferentă privind parametrii stimulilor mediului ambiant. În imaginile percepției se reflectă parametrii obiectelor și fenomenelor recepționate: localizarea, distanța, direcția locomoției față de observator sau unul față de altul, dimensiunea, consecutivitatea temporară și durata acțiunii. Aceste caracteristici determină structura spațială și de timp a percepției.

Informația despre lumea externă și starea funcțională internă ajung în creier, în centrele de analiză și sinteză numai prin intermediul sistemului senzorial. Informația senzorială este recepționată, transmisă și primar prelucrată de către unitatea structural-funcțională – receptorul. Anume el transformă stimulul în impulsuri ritmice electrochimice spontane (proces de codificare) [5]. Aceasta unitate funcțională fundamentală a codificării aferenței constă din celule receptoare specifice, căi nervoase senzoriale și neuronii creierului [3-5]. Reacția de răspuns a receptorului se divide în trei stadii: 1) primul stadiu constă din procese primare, care reiese din acțiunea stimulului asupra celulei receptoare și cum acest efect provoacă depolarizarea membranei receptorului și are loc dezvoltarea potențialului receptor (în ce mod energia stimulului se transformă în energia electrică); 2) al doilea stadiu al răspunsului receptorului se descrie ca proces de generare a curenților generatori de la potențialul receptor și de dezvoltare în urma excitațiilor în părțile centrale și proximale ale receptorului – potențialului generator. El se localizează sau se răspândește în locul formării impulsului nervos; 3) ultimul stadiu include generarea impulsurilor nervoase de către potențialul generator. Potențialul generator eliberează impulsuri nervoase numai atunci, când amplitudinea lui atinge pragul adecvat. Deci, recepțiile ca procese psihice prezintă veriga intermediară dintre sinteza primară la nivelul receptorilor și

etapa acceptării perceptive în structurile nervoase asociative ale cortexului cu extragerea din memorie a informației precedente despre stimul.

În dependență de parametrii stimulului și specificului receptorilor senzoriali percepțiile se clasifică în felul următor (Tab.).

Tabel

Clasificarea percepțiilor conform diferiților parametri ai stimulului și specificului receptorilor senzoriali

Nr.	Denumirea parametrilor	Percepțiile conform parametrilor
1	Modalitatea stimulului	Vizuale (optice), auditive, tactile, gustative, olfactive, chinestezice
2	Nivelul activării psihice	(motorii), vestibulare, interoceptive
3	Poziția obiectului perceput	Voluntare (premeditare), involuntare (inpremeditare)
4	Deosebirea în condițiile de existență a materiei (spațiu, timp, mișcare)	Externe (obiective), interne (autoperceptive) Percepția spațiului, percepția timpului, percepția locomoției

Concluzie

Analiza materialelor prezentate privind menținerea și fortificarea dirijată a sănătății psihice – problemă pusă spre realizare de sanocreatologie, demonstrează că funcțiile nervoase psihice superioare (inclusiv percepția) prezintă procesele compuse autoreglatoare sociale după origine, intermediare după structura lor și conștiente, voluntare după funcționare, concordante cu condițiile mediului extern și intern. Toate procesele psihice superioare depind de volumul, calitatea și durata acțiunii informației aferente și la prima etapă a integrării ei aparatul receptor joacă un rol deosebit.

Referințe:

1. *Perception – Mechanisms and models*. W.F.Freeman and Company, San Francisco. 1975. 366 p.
2. ПАВАЛЮК, Петру, КОРЛЭТЯНУ, Александр, ВАРМАРЬ, Григоре. К вопросу о функциональном соотношении афферентного синтеза, моторной памяти и локомоторной деятельности организма. În: *Studia Universitatis, Seria Științe reale și ale naturii*. 2012, nr.1(51), p.135-140.
3. ЛЕОНТЬЕВ, А.Н. *Проблемы развития психики*. Москва: Изд. АПН РСФСР, 1959, с.466-468.
4. КРАСНОВ, В.Н. Границы современной психиатрии и направления ее развития. В: *Социальная и клиническая психиатрия*. 2001, №1, с.19-21.
5. ФУРДУЙ, Ф.И., ЧОКИНЭ, В.К., ФУРДУЙ, В.Ф., ВУДУ, Л.Ф. Психическое здоровье с позиции системогенеза и санокреатологии. В: *Нейронаука для медицины и психологии*. Материалы 8-го Международного междисциплинарного конгресса. Судак, 2012, с.419.